

ARAZİ YÖNETİMİ KAVRAMI ve TÜRKİYE GEREKSİNİMİ

Hüseyin Erkan¹, S. Gökşin Seylam¹, Ahmet Yaşayan¹

¹HKMO Kadastro Komisyonu, huseyinerkan35@gmail.com, yasayan@hotmail.com

ÖZET

Dünyada ve Türkiye’de toprak ve su gibi doğal kaynaklar; hatalı ve plansız arazi kullanımı, yüksek nüfus artışı, duyarlı ekosistemlerdeki toprak erozyonu, kaynaklara yönelik çok yönlü istekler, vb. nedenler ile baskı altında bulunmaktadır. İnsanlığın temel gıda kaynağı olan toprakların miktarını artırması olanaklı değildir. Buna karşın, günümüzde 7 milyar dolayında olan dünya nüfusu, 2035’de 10 milyarı, Türkiye nüfusu da benzer artışla 100 milyonu aşacaktır. Bu nüfusun gıda ve sağlıklı yaşam gereksiniminin dikkatle göz önünde tutulması gerekmektedir..

Sorun dünya zirvelerinde ciddi biçimde tartışılmış ve “sürdürülebilir arazi yönetimi” yaklaşımı benimsenmiştir. Bildiri, arazi yönetimi konusunu ortaya koymaya çalışmakta, Türkiye’deki uygulamalar ve sorunlar ırelemeye çalışmaktadır.

Anahtar Terimler: Arazi, arazi yönetimi, nüfus, kentleşme, sürdürülebilirlik

ABSTRACT

CONCEPT OF LAND MANAGEMENT AND REQUIREMENT

Natural resources, such as land and water, are under stress in Turkey as in the other countries of the world because of incorrect using of the land and without making necessary plans. There are also some other reasons for this, namely high rate of population growing, soil erosions in some sensitive ecosystem areas and also various demands for natural resources. It is not possible to increase the quantity of the land which is basic source of the food. On the other hand population of the world now is about 7 billions, will reach to 10 billions in 2035. Population of Turkey, also, will be more than 100 millions in 2035. Requirements for food and healthy life for this great number of population must be very carefully considered.

This problem has already been discussed in various congresses, symposiums etc., and sustainable land management approached has been recommended.

Keywords: Land, land management, population, urbanization, sustainability

1. GİRİŞ

Arazi, insan faaliyetlerinin temel mekânıdır. Bu nedenle, insanoğlu var olduğu günden başlayarak araziyle hep ilişki içinde olmuştur. Küresel yönlendiricilerin etkisiyle (tarım, endüstri, sürdürülebilir kalkınma, kentleşme, ulaşım, vb) dinamik bir yapıya sahip olan bu ilişki, tarihin farklı dönemlerinde farklı şekillerde sürmüştür

İnsan yaşamının temel alt yapısı olan doğal kaynaklar toprak, su ve havadır. Sağlıklı yaşama, bu kaynakların ve bu kaynaklardan elde edilen ürünlerin kullanımına bağlıdır. Ancak özellikle ikinci dünya savaşından sonra, dünyanın doğal kaynaklarını giderek yok edecek;

- plansız, insan sağlığını dikkate almayan vahşi sanayileşme ve
- kalkınma politikası

başlamıştır.

Günümüzde de, dünyanın bir çok ülkesinde ve Türkiye’de toprak, su, orman ve hava gibi doğal kaynaklar; hatalı ve plansız arazi kullanımı, yüksek nüfus artışı, bu kıt kaynaklara yönelik çok yönlü istemler, kurumsal destek ve yönlendirmelerin yetersizliği veya olmayışı vb. nedenlerle tehdit altında bulunmaktadır

Özellikle toprak kaynakları, sağlıklı gıda üretiminin temelidir. Tüm dünyada gıda üretiminde kullanılan toprak miktarı ise sınırlıdır ve bu toprak miktarının artırması olanaklı değildir. Bu anlayış ve yaklaşımla, insanlığın geleceğini tehdit eden bu kötü gidişin önlenmesi amacıyla, Birleşmiş Milletlerce 1970’lerden başlanarak önlemler araştırılmaya başlanmıştır.

Bu konu, 1972 yılında Stockholm Çevre Konferansı’nda ele alınarak:

- Sürdürülebilir kalkınma” kavramı, ilk olarak uluslar arası literatüre geçmiştir.
- Kaynak kullanımında kuşaklar-arası hakkaniyeti gözetilmesi önerilmiştir.
- Ekonomik ve toplumsal gelişmenin çevre ile bağlantısını kuran bir gelişme yaklaşımı benimsenmiştir.

Arazi Yönetimi Kavramı ve Türkiye Gereksinimi

1992’de yapılan Rio de Janeiro Yeryüzü Zirvesi’nde ise sürdürülebilir kalkınma, insanlığın 21. yüzyıldaki ortak hedefi olarak benimsenmiştir. Gündem 21, “İnsanlık, bir tarihsel dönüm noktasındadır” sözü ile başlamaktadır. Bu zirvede:

- *Temel gereksinimlerin karşılanması,*
- *Yaşam standartlarının iyileştirilmesi,*
- *Ekosistemlerin korunması,*

ilkeleri altında bir arazi yönetimi anlayışı öngörülmüştür.

Sürdürülebilirlik kavramı ve buna dayalı olarak sürdürülebilir kalkınma:

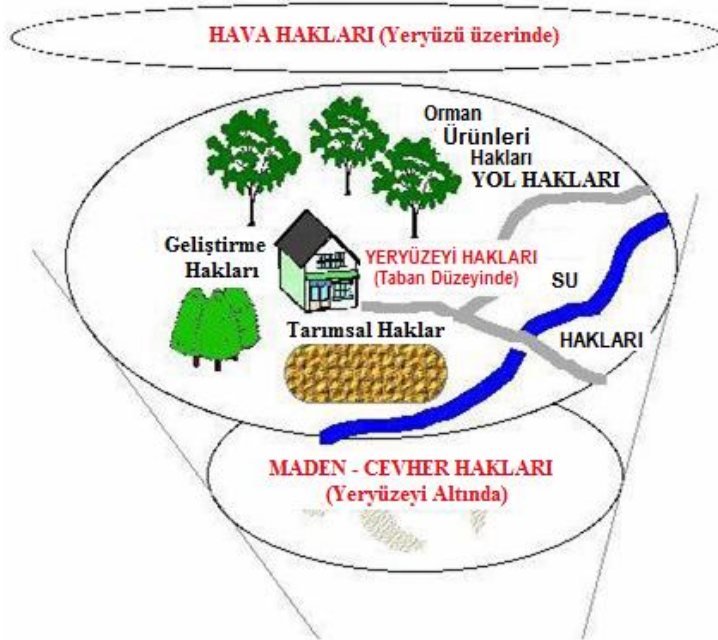
“bugünün gereksinim ve beklentilerini, gelecek kuşakların gereksinim ve beklentilerini karşılama olanaklarını tehlikeye atmaksızın karşılama”

olarak tanımlanmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma, yaşayan ve gelecekte yaşayacak tüm insanların, mevcut çevresel sınırlar içinde, toplumsal ve ekonomik gelişmeye adil olarak katılmalarını sağlayabilmek için gerekli olan üretim ve tüketim tarzlarındaki değişimlerle ilgilidir. Yine bu zirvelerde benimsenen “sürdürülebilir arazi yönetimi” de, toprak korumayı ve kullanımını planlamayı, planlama uyarınca arazi kullanımının gerçekleşmesini sağlamayı gerekli gören bir yaklaşımdır.

2. BAZI KAVRAMLAR, TANIMLAR

2.1 Arazi

Arazi ya da toprak, bütün dünyada ve doğal olarak Türkiye’de miktarı artırılamayan bir doğal kıt kaynaktır. Arazi, bitki örtüsü ve diğer biyolojik öğeleri içeren, ekolojik – hidrolojik süreçlerin geliştiği sistemi tanımlayan bir ortamdır. Arazi, bu tanımdan da anlaşıldığı gibi, canlı bir ortamdır. Ayrıca, şimdiye kadar anlaşıldığı gibi, arazi bir yüzey değil yer kürenin merkezinden uzay doğru açılan (koni ya da prizma biçiminde bir mekandır. (Şekil. 1)

Şekil 1: Arazi mekanının üç boyutlu krokisi

Ayrıca, arazi yüzeyinde, üzerinde ya da altında bir çok hak ve kısıtlamalar olan bir ortamdır.

2.2 Sürdürülebilir Arazi Yönetimi

Toprak korumayı ve kullanımını planlamayı, planlama uyarınca arazi kullanımının gerçekleştirilmesini gerekli gören bir yaklaşımdır.

2.3 Sürdürülebilir Kalkınma

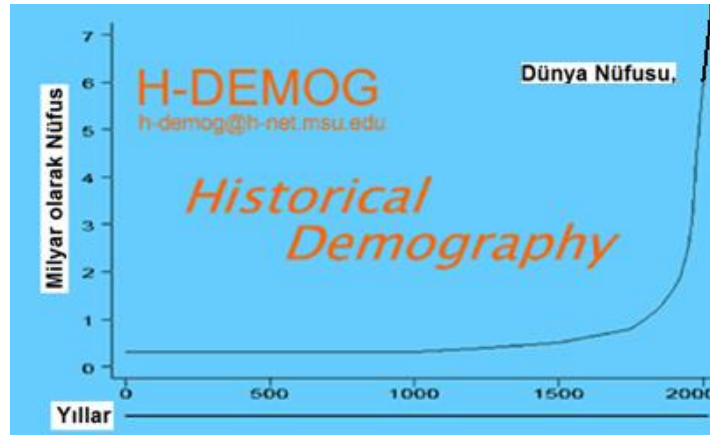
Bu günün ve gelecek kuşakların özellikle gıda gereksinimlerini, geleceği tehlikeye düşürmeden, karşılanmasına olanak veren ekonomik büyüme modeli, olarak tanımlanmaktadır.

3. DÜNYADA ve TÜRKİYE’DE NÜFUS

3.1 Dünya Nüfusu ve Geleceği

1500:	461 000 000
1800:	954 000 000
1900:	1,634 000 000
1950:	2,530 000 000
2000:	6,168 000 000

Dünya nüfusu, günümüzde 7,1 milyar dolayındadır ve uzmanlarınca yapılan çalışmalar sonucunda 2035 yılında 10 milyar olacağı tahmin edilmektedir. Öte yandan bu nüfus artışının, 1950’lerden başlayarak oldukça yüksek hızla arttığı Şekil 2’de görülmektedir.

Şekil 2: Dünya Nüfus artışı grafiği (<http://www.ibiblio.org/lunarbin/worldpop>)

3.2 Türkiye Nüfusu ve Geleceği

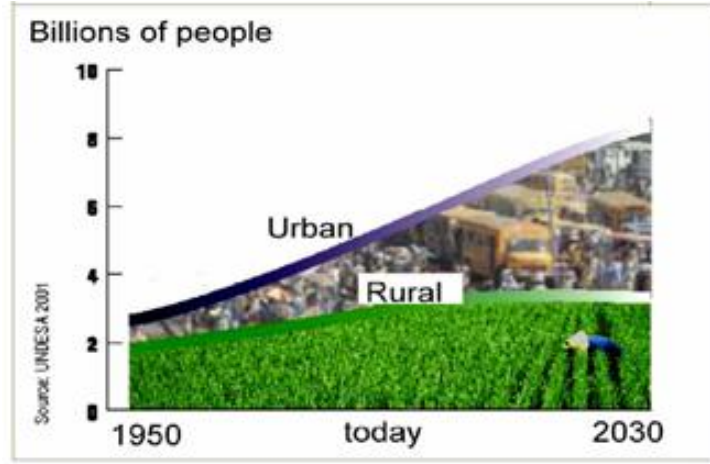
Dünya Bankası verileri ile hazırlanan Türkiye İşverenler Sendikası Raporuna göre, Türkiye’de 2004-2020 döneminde ortalama nüfus artış hızının yıllık % 1.2 oranla, 1.1 olan dünya ortalamasının üzerindedir. Raporda, bu oranla Türkiye’nin, dünyada Hindistan ve İrlanda ile nüfus artış hızının en yüksek olduğu üç ülkeden biri durumunda olduğu ifade edilmektedir.

Bu nüfus artış hızı ile Türkiye nüfusunun 2035 yılında 100 milyon dolayında olacağı tahmin edilmektedir. Çok hızlı artan bu nüfusun, gıda, sağlıklı yaşam ve barınma gereksinimi ve diğer etkinlikleri için mevcut toprakların çok akılcı kullanılması gerektiği açıktır.

4. KENTLEŞME – ARAZİ İLİŞKİLERİ

4.1 Dünyadaki Gelişme

Dünyada ve Türkiye’de kalkınma süreci içinde kentsel nüfusun giderek artmakta olduğu, artacağı ve dünya’da günümüzde yaklaşık 1/2 oranında olan kentsel nüfusun artarak, 2030’lu yılların ortalarında, 2/3 oranına yükseleceği ve sonuçta günümüz kentli nüfusu kadar bir miktarın daha kentleşeceği, en az 7 milyar dolayında bir insan kitlesinin, kentsel alanlarda yaşayacağı tahmin edilmektedir (Şekil 3).

Şekil 3: Nüfusta kentleşme

Şekil 3’de de açıkça görüldüğü gibi, sanayileşme ve olağan ekonomik gelişmenin sonucu olarak kentsel alan (sanayi alanları, ulaşım tesisleri, turistik alanlar. vb.) gereksinimleri tarım topraklarından edinilmekte ve tarım toprakları aleyhine gelişmektedir.

Bugün dünyada tarımsal amaçla kullanılabilir toprak miktarı yaklaşık 300 000 000 km² dolayındadır. Yerleşilmiş alan ise, yaklaşık 50 000 000 km² olduğuna göre, çeyrek yüzyıllık bir sürede, sadece yerleşim alanı gereksiniminin, bu günkü yaklaşım ve uygulamalar sürdürüldüğü taktirde, 50 000 000 km² dolayında olacağı söylenebilir. Günümüzde bile, bir çok gelişmemiş ülkede açlıktan söz edilen bir ortamda, sağlıklı, organik tarım ürünü elde etmek için gereken toprak miktarının, bugünden de daha az duruma düşeceği görülmektedir.

4.2 Türkiye’de Kentsel Gelişme

Türkiye’de de günümüzde % 70 dolayında olan kentsel nüfusun, 2035’de %80’lere ulaşacağı tahmin edilmektedir. Bu gelişme sonucu, Türkiye topraklarında yerleşim, sanayileşme, turizm, ulaşım vb. alanlar için, yaklaşık bugünkü yerleşim alanı kadar alana gereksinim olacağı düşünülebilir.

Yıllar	Toplam Nüfus	Kentleşme oranı	Kentli Nüfus (1000 kişi):
1935	16 158	% 23	3 802
1970	35 605	% 38	13 691
2000	67 804	% 55	35 100
.....
2035	100 000	% 80	74 240 (Tahmin)

Türkiye’de günümüzde tarımsal alan miktarı 280 000 km² dolayındadır. Bu toprakların yaklaşık %20 kadarı (47 870 km² si), yanlış ve amaç dışı kullanılmaktadır. Bu toprakların, sürülerek kullanılmaya devam edilmesi durumunda, tamamen kaybedilebilecekleri, toprak bilimciler tarafından öne sürülmektedir. Dolayısıyla, günümüzde bile Türkiye insanının gıda gereksinimini karşılayamayan ülke topraklarının; sanayileşme, ulaşım, yerleşim ve diğer amaçlarla kullanıma açılması, Türkiye’yi bekleyen çok ciddi sorunlardan biridir.

5. ÇÖLLEŞME SORUNU

5.1 Dünya’da Çölleşme

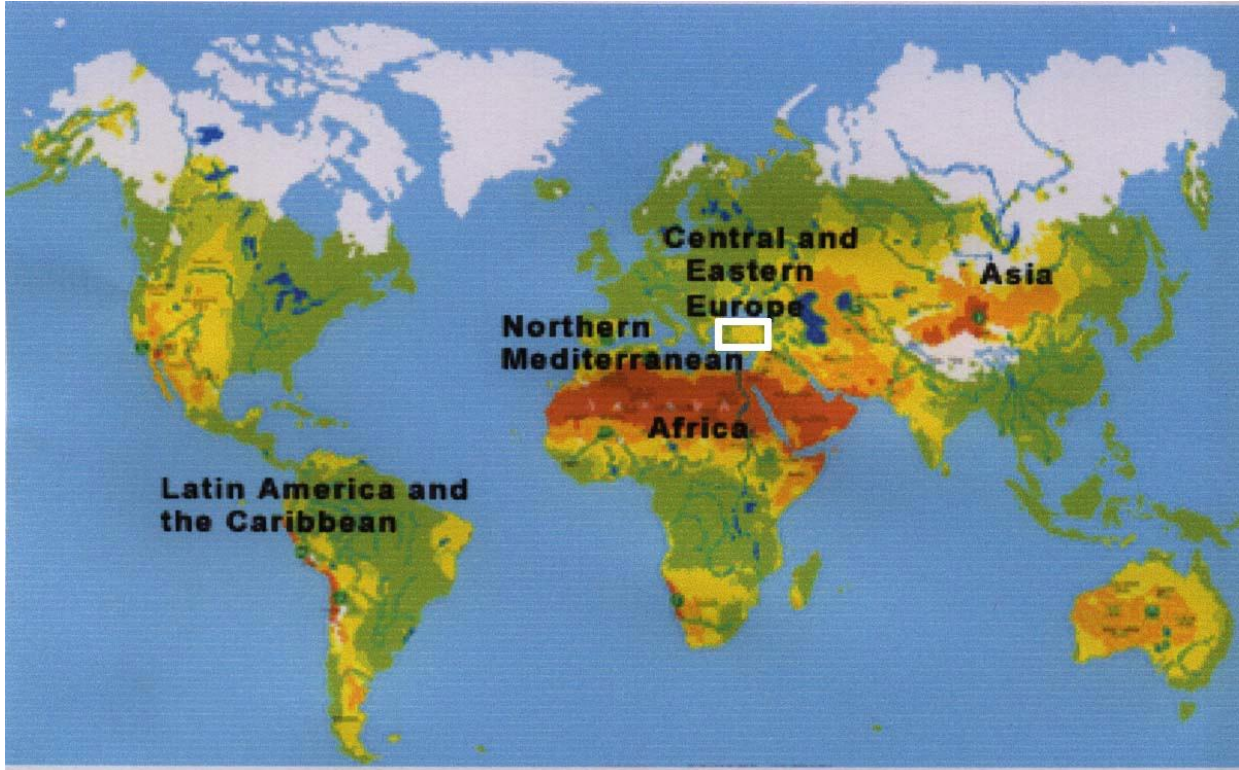
Dünyada da, Türkiye’de de, tarım arazilerini tehdit eden bir diğer önemli etmen, iklim değişikliği sonucu ortaya çıkan çölleşmedir. İlgili bilim insanlarınca, dünyada yıllık olarak ortalama 6 milyon hektar arazinin çölleştiği bildirilmektedir. Dünyanın bütün bölgelerinde ve özellikle Afrika ülkelerinde, çölleşmenin ekonomik, toplumsal ve çevresel bakımdan önemli bir sorun olduğu, uluslararası kuruluşlar tarafından fark edilen bir olgudur.

İnsanlığın geleceğini tehdit eden bu gelişmenin önlenmesi konusundaki önlemler, Birleşmiş Milletlerce, 5 Haziran 1972 de Stockholm’de düzenlenen ilk Çevre Konferansı ile başlamış ve 1977 de yapılan Çölleşme Konferansında kabul edilen Çölleşme İle Mücadele Eylem Planı, çölleşme ile mücadele konusunda uluslararası düzeydeki öncü girişimlerin en önemlilerinden biri olmuştur.

1992 yılı Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda oluşturulan Hükümetlerarası Müzakere Komitesi, Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesini hazırlamış ve sözleşme 17 Haziran 1994 yılında kabul edilmiştir. Sözleşmeye 2004-Haziran ayına kadar 191 ülke katılmıştır.

Bu sözleşmede, Ulusal ve Bölgesel Eylem Programlarının hazırlanması, ülkelerin en önemli uluslararası yükümlülükleridir. Yine bu kapsamda hazırlanması öngörülen Ulusal Eylem Programlarının başlıca amaçları;

- Ülkelerin çölleşme ve kuraklıkla ilgili önceliklerini saptamak,
- Bölgesel çalışmalara katkıda bulunmak,
- Bu alanda işbirliğini geliştirmek,
- Kuraklık ve çölleşme konusunda kamuoyunun ilgisini artırmak,
- Çölleşme sorununu, ülkelerin kalkınma plan ve stratejileri ile bütünleştirmek,
- Bu alandaki çalışmalara ilgili tüm kurum ve kuruluşlarının, Sivil toplum kuruluşlarının ve yerel halkın katılımını sağlamak,
- Bütün bu çalışmalar için gereken finans kaynaklarını ayırmaktır.

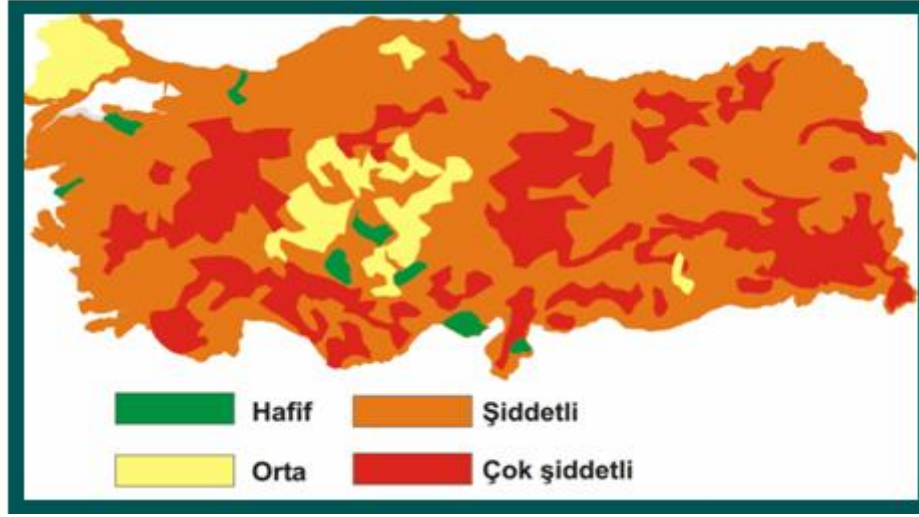
Şekil 4: Birleşmiş Milletler çölleşme ile mücadele sözleşmesinde çölleşme ve Türkiye'nin konumu

5.2 Türkiye'de Çölleşme

Türkiye'de çölleşme ve kuraklıktan önemli biçimde etkilenen bir ülke konumundadır. 15/10/1994 tarihinde Paris'te imzalanan Sözleşme, 11/02/1998 gün ve 4340 sayılı Kanunla onaylanmıştır.

Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesinin 5, 9 ve 10'uncu maddeleri; çölleşmeden etkilenen ülkelerin çölleşmeyle mücadele ve kuraklığın etkilerini hafifletmek için, sürdürülebilir kalkınma plan ve politikaları çerçevesinde strateji ve önceliklerin belirlendiği uzun dönemli politika ve eylem programlarını hazırlayacakları ve uygulayacakları hükmünü getirmektedir. Bu çerçevede, Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi Türkiye Ulusal Eylem Programı, hazırlanmış ve Mayıs 2005'de yayımlanmıştır.

Türkiye'nin her türlü arazi, toprak, su, orman, flora ve fauna ile diğer doğal kaynaklarını tehdit eden çölleşme ve kuraklığın olumsuz etkilerinin önlenmesi ve/veya azaltılması, kalkınmanın sürdürülebilirliği açısından çok önemli bulunmaktadır.

Şekil 5: Türkiye sadeleştirilmiş erozyon haritası

Şekil 5'deki haritada da görüldüğü gibi, Türkiye büyük bir çölleşme tehdidi altındadır.

Türkiye'de önemli çölleşme nedenleri olarak:

- Erozyon
- Orman ve mera alanlarında bozulum
- Hatalı arazi kullanımı

gösterilmektedir.

Çölleşme ile Mücadele Türkiye Ulusal Eylem Programı'nda da, Sürdürülebilir Arazi Yönetimi ilkesi benimsenmiştir.

5.3 Orman Sorunu

Ormanlar, insanın sağlıklı yaşamı açısından, toprak, su ve hava kadar önemlidir. Bütün dünyada, ormanların korunması ve geliştirilmesi açısından gereken önlemler alınmakta, öngörülen yatırımlar ve düzenlemeler ciddi biçimde uygulanmaktadır.

Ormanlar, dünyada da, Türkiye'de, insanların hatalı arazi kullanımından sürekli etkilenmişlerdir. Bunların başında ormanların tarım alanları ve yeni yerleşim/kullanım alanları için açılması, geleneksel arazi kullanım yöntemlerinin değişimi (kuru tarım yapılan alanların sulamaya açılması vb.) usulsüz kesimler (yakacak ve endüstriyel amaçlar), aşırı otlatma ve yangınlar gelmektedir. Yangın sonrasında bitki örtüsünden yoksun kalan topraklar, siyah külün de etkisiyle daha fazla ısınıp kuruyarak rüzgar aşınımını ve eğimli arazilerde su aşınımını artırmaktadır.

Ormansızlaşma sonucunda gelişen küresel ve yerel iklim değişikliklerinin neden olduğu hidrolojik döngünün bozulması, sellerin oluşmasına ve toprak kayması ile toprak aşınımı olaylarının artmasına yol açmaktadır. Kolaylıkla saptanan/gözlenen söz konusu bu olayların dışında, Türkiye'de uzun süreçte çok daha etkili olan ve ormansızlaşan tüm dağ, orman ve ova ekosistemlerinin yok olmalarına neden olan en önemli etken erozyondur. Erozyonun yarattığı sorunlar ise uzun sürede ve yüksek harcamalarla ve kimi durumlarda kamu yatırımını gerektirecek düzeyde, zorlukla düzeltilebilmektedirler.

Yasalarda yapılan değişiklikler ile ülke topraklarının daha ekonomik ve ülke yararına kullanılması, toplumsal gelişmeler (nüfus artışı) sonucu oluşan toprak gereksiniminin karşılanması, mülkiyet sorunları Anayasa'da güvence altına alınmış orman alanlarının azaltılmasına engel olunamamıştır. Orman sınırlarını güvence altına alabilecek orman kadastro tamamlanmadığı için de, bir yandan ormancılık etkinliklerinin yürütülmesinde mülkiyet anlaşmazlıklarıyla karşılaşmakta ve bu mülkiyet anlaşmazlıkları da bazı yerlerde ormanların tahribine yol açmıştır.

6. TÜRKİYE'DE ARAZİ YÖNETİMİ YAKLAŞIMI

6.1 Çölleşme ile Mücadele Ulusal Eylem Programı

Türkiye'de de, gerek Çölleşme ile Mücadele Ulusal Eylem Programı'nda, doğru bir yaklaşımla, Sürdürülebilir Arazi Yönetimi yaklaşımı benimsenmiştir.

Programda, su erozyonu ile mücadele çalışması içinde,

“Doğal alanların başka amaçlar doğrultusunda (tarım, yerleşim ve turizm), kullanılmasını engellemek, ancak gerekli ise gerçekçi ve ayrıntılı sürdürülebilir arazi yönetimi programlarının oluşturulmasından sonra bu tür alanlarda başka oluşumlara izin vermek.”

“Amaç dışı arazi kullanım alanı hariç Arazi Kullanım Planları ve Sürdürülebilir Arazi Yönetimi Programları sonrasında IV. Arazi Kullanım Yetenek sınıfındaki bir bölüm arazi yine mera arazisi olarak değerlendirilecektir.”

gibi önlemler öngörülmüştür.

Eylem programında, özellikle orman ile ilgili aşağıdaki önlemler öngörülmüştür:

a) *Sürdürülebilir Orman Yönetimi İçin Kriter ve Göstergelerin Geliştirilmesi ve Uygulanması*

Bu önlem altında:

1. Orman sayılan alanlardan yararlanma amaçlarının ulusal ve bölgesel olarak ve orman ekosistemleri özelinde belirlenmesi.
2. Ormanlardan sürdürülebilir ekonomik bir faydalanmanın sağlanmasını temin edecek bölgesel ve ülkesel orman yönetim planlamasının yapılması.
3. Orman yangınları uyarı, araştırma ve önleme sistemlerinin güçlendirmesi.
4. Zararlı böcek ve hastalıklarla mücadelede biyolojik metotlara ağırlık verilmesi.
5. Orman kaynaklarının envanteri, kadastrosu ve planlamasında yeni teknolojilerin (CBS, Uzaktan Algılama) kullanılması.
6. Halkın uygun alanlarda özel ağaçlandırmaya teşvik edilmesi.
7. Doğal ormanlardaki kardelen, ginsin, sütleğen, sahleple vb. türlerin yabancı ırklar üzerindeki kullanım baskısının azaltılması için bu türlerin kültüre alınmasının teşvik edilmesi, odun dışı orman ürünlerinden yararlanılması.
8. Pan-Avrupa ve Yakın Doğu sürdürülebilir orman yönetimi kriter ve göstergeleri ile ilgili gelişmelerin takip edilmesi.

b) *Bölgesel ve Kentsel Planlamada Doğal Kaynakların ve Çevrenin Korunmasının Göz Önünde Tutulması.*

Bu önlem altında:

1. Kentlerin planlanmasında her yörenin, ekolojik, ekonomik ve toplumsal açılarından bir üst sistemin parçası olduğu göz ardı edilmeden (toprak-hava-su) organizmalar ve insan eylemleri arasındaki etkileşim çerçevesinde, bir alt sistem olarak ele alınması.
2. Kentsel planlamada, tarım toprakları, mikro klima, yüzey ve yeraltı suları, ormanlar, bataklıklar, sazlıklar, kıyılar, vb. yerel kaynakların sürdürülebilirliğinin göz önünde bulundurulması.
3. Kentsel planlamada, yerel bitki ve hayvan topluluklarının maksimum düzeyde korunmasını sağlamak üzere, yerel ekosistemlerin birlikteliğinin sağlanması.

c) *Orman Köylüsünün Sosyoekonomik Yönden Kalkındırılıp, Ormana Bağımlılığı En Alt Düzeye İndirilmesi ve Ormanların Korunmasının Sağlanması*

Bu önlem altında:

1. Orman içindeki ve bitişiğindeki köylerin kalkınmasına öncelik verilmesi.
2. Orman köylerinin geliştirilmesi amacıyla, su ürünleri yetiştiriciliği ve orman yan ürünleri üretimi ile ilgili pilot projeler oluşturulması.
3. Orman köylüsünün kalkındırılması amacıyla meşe, akasya, fıstık çamı vb. çok yönlü yarar sağlayan türleri içeren toplumsal ve tarımsal ormancılık ile tıbbi, aromatik ve süs bitkileri üretimi geliştirilecek, enerji ormanları tesisi yaygınlaştırılması.
4. Gerçek ve tüzel kişilerin özel orman kurma etkinliklerinin desteklenmesi.
5. Orman köylüsüne toplumsal güvenlik haklarının sağlanması konusunda gerekli düzenlemeler yapılması.

6.2 Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu

5403 sayılı “Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu” da sürdürülebilir Arazi Yönetimi anlayışını benimsemiştir. Bu Yasa'nın amaç ve kapsam la ilgili Maddeleri aşağıdaki gibidir:

Amaç

MADDE 1. — Bu Kanunun amacı; toprağın doğal veya yapay yollarla kaybını ve niteliklerini yitirmesini engelleyerek korunmasını, geliştirilmesini ve çevre öncelikli sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak plânlı arazi kullanımını sağlayacak usûl ve esasları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2. — Bu Kanun; arazi ve toprak kaynaklarının bilimsel esaslara uygun olarak belirlenmesi, sınıflandırılması, arazi kullanım plânlarının hazırlanması, koruma ve geliştirme sürecinde toplumsal, ekonomik

ve çevresel boyutlarının katılımcı yöntemlerle değerlendirilmesi, amaç dışı ve yanlış kullanımların önlenmesi, korumayı sağlayacak yöntemlerin oluşturulmasına ilişkin sorumluluk, görev ve yetkilerin tanımlanması ile ilgili usûl ve esasları kapsar.

Yasa'nın 10. Maddesi:

“Arazi kullanım plânları ile ülkesel ve bölgesel plânlamalara temel oluşturan ve diğer fizikî plânlamalara veri teşkil eden; su potansiyeli, toprak veri tabanı ve haritaları esas alınarak çevre öncelikli sürdürülebilir kalkınma ilkesi doğrultusunda toprağın niteliği, arazinin yeteneği ve diğer arazi özellikleri gözetilerek uygun arazi kullanım şekilleri belirlenir.

Bakanlık tarafından hazırlanan veya hazırlattırılan arazi kullanım plânlarında; yerel, bölgesel ve ülkesel ölçekte tarım arazileri, mera arazileri, orman arazileri, özel kanunlarla belirlenen alanlar, yerleşim alanları, toplumsal ve ekonomik amaçlı altyapı tesisleri ile diğer arazi kullanım şekillerine yer verilir.

Tarım arazileri, bu Kanunda belirtilen istisnalar hariç olmak üzere, arazi kullanım plânlarında belirtilen amaçları dışında kullanılamaz.

.....”

Yasa'nın 10. Maddesi, Tarım arazilerinin, arazi kullanım plânlarında belirtilen amaçları dışında kullanılamayacağını, 11 Maddesi, arazi sahipleri ve araziyi kullananların, hazırlanan plân ve projelere uymakla yükümlü olduğunu belirtmektedir. Yasa'nın 20. Ve 21. Maddeleri'nde ise, tarımsal amaçlı arazi kullanımlarında, tarımsal amaçlı arazi kullanım plân ve projelerine uyulmasının, tarım dışı arazi kullanımlarında toprak koruma projelerine uyulmasının zorunlu olduğunu, arazi kullanım plânlarında, tarımsal amaçlı kullanım için ayrılmış arazilerde, izinsiz yapılan bütün yapıların yıkılması hükmüne bağlanmıştır.

Ancak, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu güçlü bir denetim sistemi getirmemiştir. Ayrıca, gerek Çölleşme ile Mücadele Türkiye Ulusal Eylem Programı ve gerekse 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi kullanım Planlaması Yasası, doğru bir yaklaşımla, sürdürülebilir arazi yönetimi ilkesini benimsemiş iseler de, çölleşme konusu 1994 yılında gündeme gelmiş, 1998 yılında 4340 sayılı Yasa ile kabul edilmiş olmasına ve Toprak Koruma ve Arazi kullanım Planlaması Kanunu, 2005 yılında yürürlüğe konulmuş olmasına karşın, günümüze kadar, sürdürülebilir arazi yönetimi konusunda ciddi çalışma ve uygulamalar yapılmamıştır.

7. SONUÇ ve ÖNERİLER

Sürdürülebilir Kalkınma için, 17–23 Ekim 1999 tarihleri arasında Avustralya'nın Bathurst kentinde Birleşmiş Milletler ve FIG tarafından ortaklaşa düzenlenen “Sürdürülebilir Kalkınma için Arazi Tasarrufu ve Kadastral Altyapılar Çalıştayı”nın sonuç raporunda da:

“Güçlü bir Arazi Yönetimi'nin, Sürdürülebilir Kalkınma'nın temelini oluşturacağı,”
özellikle belirtilmiştir.”

Bir ülke için, hangi faaliyetin, nerede, ne ölçekte yer alacağını belirlenmesi, bölgesel ve kentsel altyapı ile yönetimin bu belirlemeye göre geliştirilmesi günümüzde zorunlu duruma gelmiştir. Bu amaçla yapılacak planlama, ülke ölçeğinden başlayarak, bölge, kentsel bölge, il, ilçe ve kırsal alanlar kademelenmesinde ve bütünlüğünde bir yaklaşım gerektirmektedir. Planlama, dünyada ve özellikle AB ülkelerinde toplumsal kalkınmayı sağlamak ve bölgeler arası dengesizlikleri gidermek için önemli bir araç olarak kabul edilmekte ve özenle, ciddi biçimde uygulanmaktadır.

Türkiye için, ulaşımdan, enerji gereksiniminin sağlanmasına, sanayi yapımlarından, bölgeler arası eşitsizliklerin giderilmesine, küresel iklim değişikliği sonucu ülkenin çölleşme riskinden, korunmasına; doğal afetler ve yerleşme sorunları ile baş edebilmeye dek, birbirini bütünleyen ve ülkenin gelecek vizyonu ile örtüşen bir ülke mekânsal strateji planının hazırlanması ve özenle, ciddiyetle uygulanması gerekmektedir.

Arazinin sürdürülebilir kullanımının, ancak etkin bir arazi yönetim sistemi ile gerçekleştirilebileceği, başta Türkiye Büyük Millet Meclisi olmak üzere, ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarınca, ilgili örgütler, uzmanlar ve tüm Türkiye insanı tarafından anlaşılması ve benimsenmesi gereklidir. Etkin bir sürdürülebilir arazi yönetimi için ise sağlıklı arazi politikasına gerek vardır. Arazi politikalarının uygun bir yapıda geliştirilebilmesinin ön koşullarından biri de, nitelikli arazi bilgisine sahip olunmasıdır.

KAYNAKLAR

Creuzer P., *The Role of The Cadastre in Development*. Workshop of the Permanent Committee On Cadastre In the European Union. Rome, 11 December 2008.

Çete M., 2008. *Türkiye İçin Bir Arazi İdare Sistemi Yaklaşımı*, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 225 sayfa, 2008.

Çevre ve Orman Bakanlığı, 2005. *Çölleşme ile Mücadele Türkiye Ulusal Eylem Programı*, ISBN 975-7347-51-5, Ankara.

Creuzer P., *The Role of The Cadastre in Development*. Workshop of the Permanent Committee On Cadastre In the European Union. Rome, 11 December 2008.

Demirel Z., Gür M. 2008. *Arazi Yönetimi ve Mesleğimizdeki Değişime Etkileri*, Jeodezi, Jeoinformasyon ve Arazi Yönetimi, HKMO, 2008/1.

FIG, 1999. *Report of the Workshop on Land Tenure and Cadastral Infrastructures for Sustainable Development*, Final Edition, Bathurst-Australia.

Enemark S., Williamson I., Wallace J., 2005. *Building Modern Land Administration Systems in Developed Economies*, Journal of Spatial Science.

Gökçeda Arazi Kullanım Planlaması.

http://www.emlakkulisi.com/29928_gokceada_nin_arazi_kullanim_plani_cikarildi

Land Administration. http://www.geom.unimelb.edu.au/subjects/451/418/418_1999/lecture1.html

Magel, Holger: Land Management and Land Governance, Key instruments for sustainable urban and rural development, Hanover, 2010.

Pelegrin J., Workshop of the Permanent Committee On Cadastre In the European Union European Commission. Cadastre, Public Policies and Economic Activity. Madrid Junio 2010.

UNECE (United Nations Economic Commission for Europe). LAND ADMINISTRATION IN THE UNECE REGION, New York and Geneva, 2005. <http://www.unece.org>

UN-FIG, 1999. *The Bathurst Declaration on Land Administration for Sustainable Development*, Report from the UN-FIG Workshop on Land Tenure and Cadastral Infrastructures for Sustainable Development, 1999, Bathurst, Australia.

Williamson I.P., 2008. *Using Cadastres to Support Sustainable Development*, International Federation of Surveyors (FIG), Article of the Month, April 2008.

Working Party on Land Administration. <http://www.unece.org/hlm/wpla/welcome.html>

Yomraloğlu T, Çete M., 2005. *Türkiye İçin Sürdürülebilir Bir Arazi Politikası İhtiyacı*, TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 10. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, Ankara.